

Република Северна Македонија

Државен завод за статистика

ГОДИШЕН ПЛАН
ЗА ПРОЦЕНКА НА РИЗИЦИ ОД КОРУПЦИЈА
ВО ДРЖАВНИОТ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКА ЗА 2023 ГОДИНА

Скопје, декември 2022 година

Врз основа на член 55 став 2 од Законот за организација и работа на органите на државната управа ("Службен весник на Република Македонија" бр.58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11 година и "Службен весник на Република Северна Македонија" бр.96/19 и 110/19), а во врска со Годишниот план за проценка на ризици од корупција и Извадокот од Нацрт – записникот од Педесет и петтата седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 28 јуни 2022 година, архивски број 41-17/55, в.д. директорот на Државниот завод за статистика донесе

1. ВОВЕД

Проценката на ризици од корупција е од голема важност за Државниот завод за статистика (во натамошниот текст: Завод) за неговата способност за извршување на доделените функции.

Проценката и управувањето со ризици од корупција е законска обврска и неопходен елемент на доброто управување.

Основа на овој план се следните дефиниции:

Ризик е „било кој настан или проблем кој може да се случи и неповолно да влијае на постигнувањето на политичките, стратешките и оперативните цели на Заводот. Пропуштените можности, исто така, се сметаат за ризик“.

Управувањето со ризиците е централен дел на стратешкото управување. Тоа е алатка која им помага на раководителите да ги предвидат неповолните настани и да реагираат на нив, односно да ги насочат постапките на внатрешната контрола и ограничените ресурси кон клучните функции и со нив поврзаните ризици.

ВИЗИЈА

Нашата визија е да бидеме препознаени како стручна и ефикасна институција што обезбедува квалитетни, меѓународно споредливи статистички податоци во согласност со потребите на корисниците.

Ризици од корупција се: судир на интереси, подароци и спонзорства, некомпатибилност на функции, немање укажувачи, соработници на правдата, сведоци и лица кои работат на спречување на заштитата од корупција, ограничувања за деловна активност во периодот додека лицето е на функција, забрана за злоупотреба на официјални податоци, тргување и неовластено користење информации, лобирање, вработување по заслуги како и селекција, назначување и разрешување од раководни позиции, незаконски барања, недоставување анкетен лист, процедура за јавни набавки и финансии и други незаконски плаќања, дискрециони овластувања (несоодветно користење на овластувањето).

- Проценка на ризиците од судир на интереси

Кај лицата вработени во јавни институции можни се неколку видови на судир на интереси при вршењето на нивната службена должност. Знаењето како да се идентификуваат и

како да се управува со судирите на интереси претставува ефективен начин за спречување на корупцијата и неправилното однесување во јавниот сектор. Во ситуации во кои приватниот интерес е тој кој го мотивира или влијае на извршувањето на јавната должност, судирот на интереси може да стане корупција.

- Проценка на ризиците од примање незаконски подароци

Прецизното и сеопфатно регулирање на прифаќањето подароци ќе остави помалку простор за неоправдани обвинувања и сомнежи кај официјалните лица во извршувањето на нивните јавни функции. Од друга страна, официјалното лице ќе може да се повика на одредбите од законот за да не биде јавно посрамотен/а и за да се избегне недоразбирање во врска со прифаќањето на подароци при церемонијални, дипломатски или други процедури и обичаи кога признание се оддава на јавното лице или неговата функција и се слави во вид на симболични или други подароци. Доколку некој се обидува да влијае на одлуката на трета страна на несоодветен начин, нудејќи несоодветен подарок, тоа се нарекува поткуп – најчеста форма на корупција.

- Проценка на ризиците од некомпатибилност на работата/позициите/функциите (вршење други активности, членство во раководни и надзорни органи)

Некомпатибилноста на функцијата која ја извршува официјалното лице со извршување на профитабилна активност и забрана за членство и активности се мерки за спречување на корупцијата и спречување на судир на интереси. Нивната цел е да се обезбеди независно извршување на функциите предвидени со закон.

- Проценка на ризиците од недостаток на укажувачи, соработници на правдата, сведоци и лица кои работат на спречување на заштитата од корупција (во понатамошниот текст: заштита на укажувачи)

Укажувач е лице кое го обзnanува погрешното постапување во една организација. Заштитата на овие укажувачи е од суштинска важност за успешно откривање на корупцијата и за примена на законите и треба да биде клучен аспект во спречувањето на корупцијата. Во таа смисла, ако немаме соодветна заштита на укажувачи, сведоци и на други лица кои работат на спречување на корупцијата, би можело да се соочиме со зголемување на коруптивните практики.

-Проценка на ризикот од ограничување на вршење бизнис за време на извршување на функцијата (бизнис ограничувања)

Одредбите за ограничување на деловните активности ги заштитуваат домашните средства и средствата на ЕУ да не бидат искористени за приватен интерес. Во таа смисла, правилата или подобро кажано системот на ограничувања за деловни активности се стреми кон тоа целосно, или до најголем можен степен, да го исклучи формалното и неформалното влијание на официјалните лица во сите фази на одлучување пред склучувањето договор или друга форма на доделување јавни средства кога тие официјални лица имаат (делумен) приватен интерес да склучат таков конкретен деловен договор.

- Проценка на ризиците од забрана за злоупотреба на официјални податоци, трговија и неовластено користење на информации

Злоупотребата на информации или материјали од страна на јавни службеници кои биле обезбедени при извршувањето на нивните обврски, може да се смета за коруптивно однесување. Освен тоа, неовластениот пристап и откривање на информации се клучни поттикнувачи на друго коруптивно однесување. Ваквите коруптивни ризици често се занемаруваат. Споделувањето информации со одобрени трети страни исто така се големи ризици за корупција. Иако можеби постојат политики за контрола на пристапот до информации и објавување од трети страни, проактивното откривање и постапување во врска со злоупотребата на информации од страна на информациите кои ги поседуваат истите е тешко

-Проценка на ризици во врска со лобирање

Лобирањето претставува вршење влијание тогаш кога едно лице (лобист) се обидува да влијае на одлука на оние кои ги донесуваат тие одлуки (лица на кои се лобира), но кои се активни во изготвување и усвојување законодавство и јавни политики, и тоа го прави на начин кој не е јавен и кој е во интерес на определена интересна група. Ризици од корупција произлегуваат од начинот на кој се врши лобирањето, природата на самото лобирање и позадината на лицето што лобира. Лобирањето и многуте форми на корупција имаат заедничка цел – да се влијае на одлуките.

- Проценка на ризиците кај вработувањето врз основа на заслуги/избор, назначување и разрешување од раководни позиции

Влијанието не се смета за корумпирана или незаконска активност сама по себе, но кога тоа е нетранспарентно и непропорционално може да доведе до несакано влијание, корупција па дури и до заробеност на државата. Непотребното влијание е посуптилна форма на корупција, бидејќи луѓето често користат законски механизми за да влијаат на процесот на донесување одлуки.

-Проценка на ризици во врска со необјавување на анкетите листови

Анкетните листови на официјалните лица се моќна алатка за спречување на корупцијата, откривање на незаконското богатење и судир на интереси. Системот на анкетни листови ја промовира и зајакнува транспарентноста на процесите и процедурите за имплементација на овластувања, примопредавање на официјалната должност и управување со јавните работи.

- Проценка на ризици во врска со постапка за јавни набавки, финансии и други незаконски плаќања

Од државните активности кои најмногу се склони на корупција се јавните набавки. Причини за ова се „обемот на трансакции и финансискиот интерес за кој станува збор“ како и „сложеноста на постапката, тесната интеракција помеѓу официјалните лица и деловните субјекти и мноштвото засегнати страни“. Корупцијата во јавните набавки се јавува во многу форми, како што се поткуп, проневера и злоупотреба на функциите.

- Проценка на ризици во врска со дискреционите овластувања

Дискреционото донесување одлуки кое е непристрасно, транспарентно, отчетно и соодветно евидентирано ќе ни помогне да се заштитиме од негативни перцепции и обвинувања за корупција. Несоодветното извршување на дискреционото право во одлучувањето може да ја поткопа довербата на јавноста во јавниот сектор. Несоодветното дискреционо одлучување може да доведе до кривични пријави и/или дисциплински постапки.

2. НАМЕНА И ЦЕЛИ

Намената на оваа стратегија е подобрување на способноста за остварување на стратешките цели на Заводот преку управување со заканите и можностите и создавање околина која придонесува кон поголем квалитет, ефикасност и резултати во сите активности и на сите нивоа.

Оваа стратегија има за цел:

- подобрување на ефикасноста на управувањето со ризиците на ниво на Заводот,
- целосно интегрирање на управувањето со ризиците во административната културата на организацијата,
- вградување на управувањето со ризиците во процесот на планирање и донесување на одлуки како стандард,
- обезбедување рамката за утврдување, проценка, постапување, следење и известување за ризиците да се комуницира и разбере на сите нивоа на организацијата,
- воспоставување координација на управувањето со ризици во организацијата,
- обезбедување управувањето со ризици да ги опфати сите области на ризик,
- обезбедување дека управувањето со ризици е во согласност со Законот за јавна внатрешна финансиска контрола и Насоките за спроведување на процесот за управување со ризиците кај буџетските корисници.

3. ПРИДОБИВКИ ОД ПРОЦЕНКА НА РИЗИЦИТЕ

Придобивките од успешното спроведување на процесот на управување со ризиците се следните:

- подобро одлучување,
- зголемување на ефикасноста,
- подобро предвидување и оптимизирање на расположливите средства,
- јакнење на довербата во управувачкиот систем,
- развој на позитивна организациска култура и
- јакнење на довербата на јавноста.

4. СТАВОВИ НА ДРЖАВНИОТ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКА КОН РИЗИЦИТЕ

Ставовите на Заводот кон ризиците се:

- сите активности кои ги спроведува Заводот мора да бидат во согласност со целите на Заводот, а не спротивни на нив,

- сите активности во секој момент ќе бидат во согласност со барањата на законодавната рамка,
- сите активности кои носат ризик од значаен штетен публицитет или друга штета за угледот на Заводот ќе се избегнуваат,
- сите активности мора да резултираат со придобивки кои претставуваат вредност за вложените средства (финансиски и материјални) и
- сите активности и со нив поврзаните финансиски издатоци мора да бидат опфатени со финансискиот план (решението за внатрешна распределба на вкупниот одобрен буџет) на Заводот.

5. ПРОЦЕС НА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИТЕ

Општиот модел за управување со ризиците, кој го воспоставува Заводот, се состои од пет чекори:

- поставување на цели,
- утврдување на ризиците,
- процена на ризици,
- постапување по ризиците и
- следење и известување за ризиците.

Цели на стратегијата за управување со ризиците

Целта на овој план е воспоставување систем за управување со постојните и можните појавни облици на ризици во работењето на Заводот со чија помош:

- управувањето со ризиците ќе стане дел од секојдневната култура на однесување на раководството и на сите вработени во Заводот;
- управувањето со ризиците ќе станат составен дел на деловното планирање на Заводот и на извршувањето на неговите надлежности;
- овозможување што е можно поголема усогласеност на работењето на Заводот со законските прописи;
- спречување или сведување на најмала можна мерка на последиците (трошоците) од евентуално, појавување на некои ризици;
- зголемување на свеста кај сите заинтересирани субјекти (раководство, вработени, овластени носители, извештајни единици, граѓани, здруженија, организации) за потребата од управување со ризиците во работењето на Заводот;
- лоцирање на организациската и персоналната одговорност и отчетност за управувањето со ризиците.

Утврдување на ризиците

Заводот може да биде изложен на различни видови на ризик. Ризиците на кои може да биде изложен се групираат во четири групи и тоа:

- Стратегиски ризик
- Оперативен ризик
- Репутациски ризик
- Програмски ризик
- Ризици од корупција

А. Стратегиски ризик

Стратегискиот ризик е тековниот или потенцијалниот ризик по Заводот кој произлегува од неповолни стратешки одлуки, несоодветно спроведување на одлуки, или недостаток од реакција кон промените во деловната средина.

Стратегискиот ризик произлегува од усогласеноста на стратешките цели на Заводот, развиените останати стратегии и човечките ресурси, ангажирани во постигнување на стратегиските цели како и квалитетот на нивното спроведување. Утврдувањето и мерењето на стратегискиот ризик се врши преку стратегиско планирање, подготвителни процеси за стратегискиот план и реалноста од остварување на стратегискиот план. И стратегискиот и деловниот план треба да се во согласност со деловниот опфат, комплексноста, надворешните и внатрешните фактори на Заводот.

Главни појавни облици на стратегиските ризици се:

1. Политичките ризици
2. Економските ризици
3. Правни ризици
4. Технолошки ризици
5. Ризици на опкружувањето

1) Политички ризици, произлегуваат од неможноста да се спроведе или да се реализира одредена надлежност на Заводот поради политички состојби или кочници кои постојат во општеството.

2) Економски ризици, кои можат да се манифестираат во нереализирањето на макроекономската политика на Владата и тоа од аспект на обезбедување на финансиски средства за потребите на буџетот на Заводот, односно за финансирање на неговите потреби.

3) Правни ризици кои можат да се манифестираат со често менување на прописите кои уредуваат одредени прашања поврзани со функционирање на органите на државната управа, нивната надлежност или прописите со кои се уредуваат одредени прашања поврзани со државната статистика (заштита на податоци, меѓународната статистичка соработка, прираќето на статистичките податоци, водење на прекршочни постапки, инспекциски надзор и др.).

5) Технолошки ризици, кои би можеле да се манифестираат во неможност (финансиска, организациска, кадровска) Заводот да ги следи најновите технолошки достигнувања (хардвер,

софтвер,...) и нивно вклучување во секојдневното работење во сите сфери од нејзиното дејствување.

б) *Ризици на опкружувањето*, кои можат да се манифестираат во објективната и субјективната неможност да се реализираат одредени надлежности на Заводот поврзани со неговата релација со извештајните единици, овластените носители и корисниците на податоци.

Б.Оперативни ризици

Оперативните ризици се поврзани со секојдневното, оперативно дејствување на Заводот во функција на извршување на доделените законски надлежности и програмските активности. Тие се појавуваат или би можеле во иднина да се појавуваат во следните облици:

1) *Организациски ризици*, кои кои се поврзани со, евентуалната,неприспособена организациска структура на Заводот кон барањата и потребите за оперативно спроведување на нејзините законски надлежности;

2) *Кадровско-професионални ризици*, кои можат да се појават во форма на недоволен број, недоволен квалитет или во неадекватна или недоволна стручност на вработените за вршење на доделените оперативни работи и работни задачи. Во тие ризици може да се смести и евентуално, неквалитетна, нецелосна или недоволно опфатна систематизација на работите и работните места во Заводот;

3) *Правни ризици*, кои можат да се појават во случај доколку некој организациски дел или некој вработен во Заводот дејствува во спротивност со законите и со другите прописи кои ја регулираат нивната оперативна работа; во случај на отсутност на интерни пишани процедури за движење на документација во рамките на Заводот; во случај на отсуство на деловна култура на однесување на вработените во Заводот (целосно или делумно непочитување на прописите и на хиерархијата на одлучување и др.).

4) *Финансиските ризици* можат да се појават во разни форми: неадекватно финансиско планирање, значително помали приходи од планираните, изготвување неквалитетен (програмски, оперативен, финансиски) буџет, неусогласено капитално буџетирање со потребите на развојните програми на Заводот, неприменување на прописите со кои се регулира сметководствено-финансиското работење на Заводот, неквалитетно благајничко работење, вршење ненавремени плаќања на обврските, преземање мерки за навремено и точно вршење наплата на побарувањата, неусогласеност со системот на трезорско работење;

5) *Договорни ризици*, кои можат да произлезат од неможност некоја од договорните страни да ги исполни своите договорни обврски (Заводот да не може навремено и во целост да ги изврши потребните плаќања на своите обврски, а другата страна да не може навремено и во целост да ги исполни своите задачи за испорака на некоја стока, услуга или работа);

б) *Технолошки ризици*, кои се поврзани со можноста на откажување на инсталираната технолошка опрема (хардвер и софтвер), необезбедување заштита (back up) на податоците,

неусогласеност на технолошката опрема со барањата и со потребите на оперативните активности, незаштитен пристап до податоците итн.

7) **Физички ризици**, кои, најчесто, можат да се појават во случај на необезбедување на физичките средства со кои располага Заводот (згради, возила, опрема), неадекватна противпожарна заштита, неадекватен виде надзор, необезбедување превентивна заштита од здравствени и климатски непогоди, недонесување планови и програми за заштита од такви појави.

В. Проектни ризици

Своите надлежности и секојдневни активности Заводот ги спроведува преку реализација на бројни проекти. Тие можат да произлегуваат од различни сфери на дејствување на Заводот. Реализацијата на тие проекти е поврзана со бројни ризици: некавалитетно изработен проект, необезбедени финансиски средства за негова реализација, некавалитетно спроведена постапка за доделување договор за јавна набавка, некавалитетен надзор над вршењето на работите, некавалитетна изведба на работите, недовршување на работите, неследење на неговата реализација од одговорните лица во Заводот итн.

Г. Репутациски ризик

Репутацискиот ризик е тековниот или иден ризик врз угледот и довербата во Заводот кој произлегува од неповолните согледувања на давателите на податоци, како и корисниците, за тајноста на прибраните податоци, но и за податоците кои ги продуцира и ги публикува Заводот преку своите публикации и други форми во однос на квалитетот на статистичките информации.

Заводот воспоставува и применува строги процедури за заштита на тајноста на индивидуалните податоци, во согласност со Законот за заштита на личните податоци, Законот за државната статистика и други прописи со кој се регулира тајноста на податоците, процедури за заштита на злоупотреби од страна на вработените. Заводот исто така, доследно го почитува правилото податоците кои ги објавува да бидат агрегирани и не препознатливи за трети лица.

Заводот исто така при обработката и подготовката на статистичките податоци применува статистички методи и стандарди компатибилни на ЕУ методите и стандардите.

Д. Ризици од корупција

Ризикот од корупција е било кој вид на внатрешна или надворешна слабост или процес што може да претставува можност за појава на корупција во државните тела, јавните претпријатија и други институции од јавниот сектор, што вклучува и прашања како што се судир на интереси, некомпатибилност на функциите, примање подароци и други недозволени плаќања, лобирање, немање систем за заштита на укажувачите, измама, несоодветно користење на овластувања, дискрециони овластувања, финансирање на политички партии и кампањи спротивно на законот, трговија со информации и нивно неовластено користење,

транспарентност на процедурите и документите и други прашања кои се релевантни за интегритетот. Заложба на Заводот пред сè е јакнење на личниот и на професионалниот интегритет на вработените во институцијата, со цел ефикасно спротивставување на корупцијата и судирот на интереси, како и законито, независно, непристрасно, етичко, одговорно и транспарентно вршење на работите, така што вработените освен за зачувувањето на сопствениот углед, ќе бидат одговорни и за зачувување на угледот на институцијата.

Ризици од корупција се ризици преку кои се остваруваат

Проценка на ризиците

Проценката на ризиците се врши врз основа на два вида влезни информации – за проценка на влијанието на ризикот и проценка на веројатноста за појавување на ризикот. Вкупната изложеност на ризик се добива со множење на бодовите за влијанието и бодовите за веројатноста (на тој начин ризикот со најголемо влијание и најголема веројатност кој го бодуваме со оценка три, може да се процени со најмногу девет бода). Вкупната изложеност на ризикот може да биде ниска (оценка 1, 2), средна (оценка 3, 4) и висока (оценка 6,9). Резултатите на проценката треба да бидат евидентирани во регистарот на ризици. Матрицата на ризикот 3x3 ќе се користи во Заводот за мерење на ризиците.

Веројатност	Висока	3		
	Средна	2	4	
	Ниска	1	2	3
		Мал	Среден	Голем
		Ефект		

При утврдување на границата на прифатливост на ризиците Заводот поаѓа од „пристап на семафор“, при што зелените ризици не бараат понатамошно делување, жолтите ризици треба да се надгледуваат и да се управува со нив се до зелено доколку е можно, а црвените ризици бараат моментална акција.

Постапување по ризиците

Веројатноста и влијанието на ризикот се намалува со избор на соодветен одговор на ризикот. Одлуката зависи од важноста на ризикот и од толеранцијата и ставот кон ризикот.

За секој ризик треба да се одбере еден од следните одговори на ризик:

- избегнување на ризикот – на начин што одредени активности ќе се спроведат поинаку,

- пренесување на ризикот – преку вообичаено осигурување или пренос на трета страна,
- прифаќање на ризикот – кога можностите за преземање одредени мерки се ограничени или трошоците за тоа се неразумни во однос на можните придобивки, под услов ризикот да се следи со што ќе се обезбеди дека истиот ќе остане на прифатливо ниво,
- намалување/ублажување на ризикот – преземање мерки за намалување на веројатноста или влијанието на ризикот.

Соодветните планови за постапување кои одговараат на одбраните одговори на ризик треба да бидат утврдени од директорот со што ќе се обезбеди преземање на конкретни активности за постапување со ризиците без одлагање. Треба да се обезбеди дека за секоја активност (одговор на ризик) одговорноста за извршување е доделена на поединец, по име и со назначување на роковите за спроведување. Во одредени случаи, во кои со ризикот може да се постапува веднаш или во краток рок, не е потребно изготвување план за постапување.

Ризиците на организациските единици, Стручниот колегиум ќе ги дискутира и повторно ќе ги процени, на ниво на програма ќе донесе завршна проценка на откриените ризици и ќе предложи дополнителни мерки за ублажување на ризиците.

Важно е дека секоја активност која се планира да се преземе како одговор на ризикот е пропорционална на ризикот.

Следење и известување за ризиците

Петтиот чекор на процесот го вклучува следењето и известувањето за ризиците така што раководителите на сите нивоа на управување и Стручниот колегиум можат да следат дали профилот на ризикот се менува, да стекнат уверување дека управувањето со ризиците е ефикасно и да се идентификуваат понатамошни акции кога е потребно. Со цел ефикасно следење и известување за ризиците, регистрите на ризици и акциските планови мора редовно да се ажурираат во поглед на:

- новите ризици
- ризиците кои се третираат
- ризиците кои се прифатени и
- ризиците на кои не можело да се делува на планиран начин односно со ревидирање на проценката на ризикот.

Целта на управувањето со ризиците е доведување на ризикот и/или одржување на ризикот на прифатливо ниво. Ако активностите преземени со цел намалување на ризиците не допринесат изложеноста на ризикот да е под прифатливото ниво, ризикот би требало повторно да се дискутира на ниво на орган во состав, односно кога е потребно на ниво на Стручен колегиум.

За да се подобри ефикасноста на управувањето со ризиците и обезбеди клучните ризици да се утврдуваат и третираат, се воспоставува соодветен систем за следење и известување за ризиците:

- состаноци на ниво на Заводот:

- 1) месечно помеѓу директорот и координаторот за ризици за организационата единица или кога, по проценка, ќе се најде на исклучително значаен ризик, поради донесување одлука за мерките за намалување на изложеноста на ризик, за роковите и лицата кои ќе бидат одговорни за извршување на претходните активности и
 - 2) на квартална основа помеѓу директорот и раководителите на внатрешните организациони единици и одговорните лица за потребните активности поради проценка на соодветноста на преземените активности во врска со ублажување на ризикот и следење на напредокот во спроведувањето на планот за постапување;
- електронска комуникација помеѓу координаторите за ризици на организационата единица и координаторите за ризици на програмите, секои четири месеци или кога по проценка ќе се најде на исклучително значаен ризик поради ажурирање на активностите за управување со ризиците на ниво на програма;
 - состаноци на Стручниот колегиум поради прегледување и дискутирање во која мерка преземените активности се ефикасни, разгледување на проценката на влијанието и веројатноста по завршување на активностите за третирањето на ризикот, одредување дали се потребни понатамошни акции за постигнување на прифатливо ниво на ризикот;
 - пишани извештаи за ризиците се доставуваат годишно:
 - 1) од директорот до координаторот за ризици на програмите,
 - 2) координаторот за ризици на програмите обединет извештај доставува до Стручниот колегиум и
 - 3) Стручниот колегиум до директорот поради одобрување и до единицата за внатрешна ревизија и единицата за финансиски прашања на знаење.

6. КЛУЧНИ ПОКАЗАТЕЛИ НА УСПЕШНОСТА

За следење на ефективноста на процесот на управување со ризиците следните показатели на успешност ќе се следат:

- на годишно ниво регистарот на ризици во целост е прегледан и договорено е управувањето со ризиците,
- мерките од акцискиот план се спроведуваат во рамки на роковите утврдени за извршување и сите нови мерки се ажурирани во регистарот на ризици за организационата единица,
- на годишно ниво се утврдени потребите за обука за управување со ризици и 50% од оние кои се одредени да учествуваат на обуката тоа го сториле,
- на годишно ниво, во рамките на својот распон на контроли, во органите во состав извршени се повеќе од 50% од мерките од Акцискиот план и

- управувањето со ризици е редовна точка на состаноците внатре во органите во состав со што ќе се овозможи разгледување на изложеноста на ризик и повторно поставување на приоритети.

Клучните показатели на успешност ќе бидат прегледувани годишно.

7. СЛЕДЕЊЕ И ПРОВЕРКА НА ПРОЦЕСОТ НА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ

Ефикасното управување со ризици бара воспоставување следење и проверка, со што ќе се обезбеди ризиците ефикасно да бидат препознаени и проценети и се спроведуваат соодветни контроли и реакции. Треба да се спроведува редовна ревизија на стратегијата и усогласеноста со стандардите, а стандардите повремено повторно да се проценуваат со што би се утврдиле можностите за подобрување.

Секоја постапка за следење и проверка, исто така, треба да утврди:

- дали усвоените мерки резултирале со она што требало,
- дали усвоените постапки и собраните податоци за спроведување на процените биле соодветни,
- недостатоци во контролите и можности за континуирано подобрување и
- дали подобрата размена на информации за ризиците ќе помогне во донесувањето на подобри одлуки и извлекувањето поуки за идните процени и управување со ризиците.

Координаторот за воспоставување на процесот за управување со ризиците ќе обезбеди ревидирање на процесот на управување со ризиците, на годишно ниво и согласно потребите за ажурирање на стратегијата за управување со ризиците и соодветните насоки. Резултатите на следењето и проверката координаторот за воспоставување на процесот за управување со ризици ќе ги презентира во Заводот преку годишен извештај за системот на внатрешните финансиски контроли и на раководството преку годишниот извештај за показателите на успешност за спроведување на стратегијата за управување со ризици.

Одделението за внатрешна ревизија и Одделението за финансиски прашања ќе добијат извештај за управувањето со ризици на годишно ниво, а статусот на акциските планови ќе го побараат од директорот, по потреба.

Одделението за финансиски прашања ќе обезбеди дали сите аспекти на процесот на управување со ризиците се преиспитани барем еднаш годишно и за тоа ќе ги известат координаторите за воспоставување на процесот за управување со ризици, врз основа на што ќе се подготви извештај за показателите на успешност на спроведувањето на стратегијата за управување со ризиците и по потреба ќе се ревидира процесот на управувањето со ризици, ќе се ажурира стратегијата за управување со ризици и соодветните насоки.

Внатрешната ревизија ќе даде важна, независна и објективна оценка за соодветноста на управувањето со ризиците и контролите.

8. КОМУНИКАЦИЈА И УЧЕЊЕ

Комуникацијата во Заводот во организацијата за прашањата на ризиците е важна бидејќи е:

- потребно да се обезбеди секој да разбере, на начин кој одговара на нивната улога, што е стратегија, што се приоритетни ризици и како нивните одговорности во организацијата се вклопуваат во таа рамка за работа (ако тоа не се постигне, нема да се постигне соодветно и доследно интегрирање на управувањето со ризици во административната култура на организацијата и приоритетните ризици нема доследно да се решаваат);
- потребно да се обезбеди дека научените лекции и искуство можат да се пренесат и соопштат на оние кои може да имаат корист од нив (на пример: ако еден дел од организацијата се сретне со нови ризици и се смисли најдобар начин за надзор над нив, таквото решение треба да се соопшти на сите други кои исто така можат да се сретнат со тој ризик);
- потребно да се обезбеди дека секое ниво на управување ќе бара и прима соодветни информации за управување со ризиците во рамки на својот распон на контроли кои ќе им овозможат да планираат активности во однос на ризиците чие ниво не е прифатливо, како и уверување дека ризиците кои се сметаат прифатливи се под контрола.

9. ОВЛАСТУВАЊА И ОДГОВОРНОСТИ

Секој во Заводот е вклучен во управувањето со ризици и треба да биде свесен за својата одговорност во утврдувањето и управувањето со ризикот. Меѓутоа, крајната одговорност за управувањето со ризикот ја има:

- Директорот и
- раководителите на различните нивоа на управување согласно доделените овластувања и одговорности.

За да се обезбеди успешно спроведување на процесот за управување со ризици, овластувањата и одговорностите за управување со ризиците се прикажани подолу.

Улоги	Овластувања и одговорности
директор	<ul style="list-style-type: none">▪ да ја одреди стратешката насока и создаде услови за непречено спроведување на сите активности поврзани со управувањето со ризиците▪ да обезбеди највисоко ниво на посветеност и поддршка за управување со ризиците▪ да ја донесе стратегијата за управување со ризици и соодветните насоки▪ да обезбеди Регистарот на ризици за програмите да е воспоставен и редовно да се следи
Стручен	<ul style="list-style-type: none">▪ да обезбеди ефикасно управување со ризиците во

<p>колегиум</p>	<p>организацијата</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да обезбеди стратегијата за управување со ризиците да се оценува најмалку еднаш годишно, со што би се обезбедило да остане соодветна и актуелна ▪ да создаде услови за ефикасна комуникација за ризиците со вработените во сите делови, внатре и надвор од седиштето на организацијата ▪ да донесе завршна процена на откриените ризици на ниво на програми ▪ да обезбеди Регистарот на ризици за програми да се прегледува најмалку три пати годишно ▪ да обезбедат дека управувањето со ризиците во нивното подрачје на одговорности се спроведува во согласност со стратегијата за управување со ризици ▪ да обезбедат дека сите вработени се запознаени со процесот на управување со ризици и да се свесни за барањата кои во таа смисла се поставуваат ▪ да ја промовираат културата на управувањето со ризиците на сите нивоа ▪ да обезбедат дека Регистарот на ризици за организационата единица е воспоставен и редовно се следи ▪ да создадат услови за непречено препознавање, анализирање и евидентирање на ризиците и одредување приоритети и иницирање активности за нив ▪ да создадат услови за непречено спроведување активности поврзани со ризиците утврдени и наведени во Акцискиот план (ако е потребно, разработка на подетален план за постапување)
<p>Раководители на внатрешните организациони единици</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да обезбедат секојдневно управување со ризиците ▪ да обезбедат дека управувањето со ризиците во нивното подрачје на одговорности се спроведува во согласност со стратегијата за управување со ризици ▪ да обезбедат дека вработените се свесни за клучните цели, приоритети и главните ризици со кои се соочува нивниот дел

	<p>на организацијата и организацијата во целина</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да ги поттикнуваат вработените и да ги оспособуваат за системско препознавање и решавање на ризиците кои се закануваат на нивните активности и искористување на можностите со кои подобро ќе се остваруваат целите и подобрат резултатите ▪ да ги отвораат прашањата во врска со ризиците, дури и кога тоа би можело да биде сфатено како лоша вест ▪ да утврдуваат нови методи за работа и да бидат иновативни
Вработени	<ul style="list-style-type: none"> ▪ насоките за управување со ризици да се користат ефикасно ▪ да обезбедат дека се утврдени ризиците кои би можеле да резултираат во неисполнување на клучните цели или задачи ▪ секој нов ризик или несоодветни постојни мерки на контрола да се пријават на координаторот за ризици на организационата единица
Раководител на одделение за внатрешна ревизија	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да обезбеди ревизија на клучните елементи на процесот на управување со ризици ▪ проценувајќи ги активностите и ефикасноста на контролните механизми во однос на ризиците, да укаже на ризиците, односно на несаканите настани кои можат да се случат како последица на несоодветни или неефикасни контролни механизми и да дава препораки кои одат во насока на нивно јакнење
Раководител на одделение за финансиски прашања	<ul style="list-style-type: none"> ▪ да обезбеди и даде помош на вработените при изготвувањето на пописот и описот на работните процеси, проценката на ризиците и воспоставувањето на внатрешните контроли ▪ да обезбеди ажурирање на документацијата поврзана со книгата на работните процеси и регистарот на ризици ▪ да подготвува извештај за спроведување на планот за воспоставувањето на финансиското управување и контрола. ▪ да извршува работи на надзор над спроведување на процесот на управување со ризици и поставените контроли како одговор на ризиците

	<ul style="list-style-type: none">▪ да ги преиспита сите аспекти на процесот на управување со ризици барем еднаш годишно и за тоа да го извести координаторот за воспоставување на процесот на управување со ризици
--	---

10. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Годишниот план за проценка на ризици од корупција за 2023 година ќе се имплементира во период од една година.

За реализација на планираните активности надлежни се сите сектори во Заводот.

Непосредните раководители се должни со овој Годишен план да ги запознаат сите вработени.

Годишниот план за проценка на ризици од корупција за 2023 година ќе биде објавен на интернет - страницата на Заводот.

Бр. 01-2301/1
28 12. 2022 година
Скопје

Државен завод за статистика

в.д. Директор

Апостол Симовски

